

Losy miejscowości odnotowane w księgach metrykalnych
Zadanie publiczne współfinansowane ze środków otrzymanych od Powiatu
Olsztyńskiego

W bieżącym roku Archiwum Archidiecezji Warmińskiej, **dzięki pomocy finansowej Powiatu Olsztyńskiego**, zabezpieczyło i poddało konserwacji trzy księgi metrykalne: jedną z Barczewa i dwie z Barczewka. Barczewo to jedna z niewielu parafii na Warmii, w której zachowały się prawie wszystkie księgi metrykalne od początku XVII w. Wspomniana księga obejmuje lata od 1659 do 1685. Jest typową księgą chrztów, sporządzoną na papierze ręcznie czerpanym. Z powodu częstego używania i przeglądania kart uległa znacznym zniszczeniom, zwłaszcza w narożnikach. Zdeformowany został także blok. Teraz po konserwacji przywrócono jej wartość użytkową, ale też wystawową i zabezpieczono na kolejne dziesięciolecia. Jest ważna ze względu na możliwość prowadzenia szerokich badań genealogicznych, społecznych, historycznych. Pozwala rozpoznać strukturę ludnościową, ustalić osoby zajmujące ważne stanowiska, szczególnie w administracji lokalnej i szkolnictwie. Pojawiają się również przedstawiciele warmińskich rodów szlacheckich. Ale – jak w wielu księgach – jest też niespodzianka w postaci dołączonej informacji o wojnie północnej na Warmii, obejmująca lata 1704–1709. Jest to tekst późniejszy, ale interesujący, ponieważ podano w nim nie tylko sam przebieg działań militarnych, ale także wysokość kontrybucji nałożonej przez Szwedów na lokalną społeczność. Np. kanonicy fromborscy mieli płacić po 150 florenów, dobromiejscy – 100, proboszczowie po 80, a wikariusze po 30 florenów.

Dwie kolejne księgi pochodzą z Barczewka, które w tym roku obchodzi 700-lecie swego istnienia. Zatem konserwacja zbiegała się z tym niezwykłym jubileuszem. Renowacji poddano bardzo zniszczone księgi: chrztów 1834–1856 i zmarłych z 1830–1842. Nie są więc tak stare jak ta z Barczewa, ale ich stan zachowania można określić jako destrukty. Wynika to ze złych warunków przechowywania, zniszczeń spowodowanych II wojną światową i braku odpowiednich zabezpieczeń. Papier używany w XIX w. był też bardzo złej jakości. Bez tej konserwacji nie można było ich użytkować w celach przeprowadzenia kwerend archiwalnych i badań genealogicznych. Ale – podobnie jak dwa stulecia starsza księga z Barczewa – stanowią jedyny rejestr mieszkańców Barczewka. Nie było bowiem jeszcze ksiąg Urzędu Stanu Cywilnego. W księdze zmarłych, oprócz danych biograficznych, podawano przyczyny zgonów. Dzięki temu możemy ustalić np. panujące epidemie, jak cholery. W uwagach wymieniano pozostałych członków rodziny zmarłego. Jednym z odnotowanych mieszkańców jest osoba, która liczyła już 95 lat. Takich ciekawostek jest bardzo dużo. Podobnie interesujące są zapisy w poddanej konserwacji księdze chrztów.

Księgi metrykalne są niezwykle wartościowym źródłem do poznawania przeszłości. Dostarczają kompletnej informacji o mieszkańcach poszczególnych miejscowości: ich strukturze zawodowej, dietności, zawieranych małżeństwach czy umieralności. Na ich podstawie można ustalić występujące kataklizmy, epidemie czy inne nieszczęścia losowe. Bogactwo tych danych sprawia, że księgi te cieszyły się i nadal się cieszą ogromną popularnością wśród czytelników poszukujących korzeni własnych rodzin, ale również informacji do dziejów miejscowości i małych ojczyzn. Są również czynnikiem ułatwiającym nawiązywanie kontaktów pomiędzy dawnymi i obecnymi mieszkańcami Warmii. Wiele osób z krajów europejskich (szczególnie Niemiec), ale też z obu Ameryk, a nawet Dalekiego Wschodu zwraca się z pytaniami odnośnie do swoich przodków. Dla innych są motywem przyjazdu do Olsztyna, by tu osobiście zapoznać się z zasobem tych ksiąg. Takie poszukiwania wywołują też uczucie wdzięczności, zwłaszcza gdy widzą, że zbiory są dobrze zabezpieczone i pieczołowicie przechowywane. Archiwum Archidiecezji Warmińskiej podejmuje więc różne działania, by księgi te nie uległy zniszczeniu, a zniszczone – zwłaszcza przejęte w ostatnich latach z parafii – poddaje stałej konserwacji. Niestety, warunki ich przechowywania

spowodowane wojną, a potem brakiem środków na konserwację, sprawiły, że obecnie konieczne jest szybkie nadrobienie tych opóźnień w zakresie renowacji. Musimy bowiem pamiętać, że powinniśmy chronić nie tylko zabytki ruchome i nieruchome, ale także archiwalia, dzięki którym o tych obiektach możemy mówić i je opisywać. Dawne dokumenty mają szczególną wartość – są pisanymi świadkami przeszłości, a historia jest nauczycielką życia.